

Wydania Regionalna Rada Rozwoju i Współpracy z siedzibą w Trzyciecu. Regionalnej Rady Rozwoju i Współpracy z siedzibą w Trzyciecu. Rozwiązania i tekst Mirosław Lysek i architekt. Cieszyński – współpraca w ruchu turystycznym w roku 2012. Koncepcja współpracy z Miastem Sławką w ramach projektu „Śląsk”

Informační centrum Městského úřadu Bohumín
Masarykova 158, 735 81 Bohumín-Nový Bohumín
e-mail: mick@rfkka.cz, web: www.rfkka.cz, www.zamek-trystat.cz
tel.: +420 596 318 620
Městské informační centrum Karviná
Masarykovo nám. 71, 733 01 Karviná-Fryštát, tel.: +420 596 318 620
e-mail: mick@knihovna-orlova.cz, web: www.knihovna-orlova.cz
Masarykova 1324, 735 14 Orlová-Lutyně, tel.: +420 596 511 306
Městské informační centrum Ollova
e-mail: info@havir-ino.cz, web: www.havir-ino.cz
tel.: +420 596 815 843, fax: +420 596 817 512
Městské informační centrum Havířov
Dlouhá tř. 17, 736 01 Havířov-Město
e-mail: tsits@tesin.cz web: http://eurorregion.inforeg.cz
Hlavní 1a, 737 01 Český Těšín, tel.: +420 558 711 474
Agentura přihraničních informací Český Těšín
e-mail: tic@stonax.cz, web: www.stonaxka.cz
Komorní Lhotka 27, 739 53 Hnojník, tel.: +420 606 674 772
TIC Mikroregionu obcí povodí Stonávky
e-mail: mick@knih-trinec.cz, web: www.info-trinec.cz
Dukelská 686, 739 61 Trinec, tel.: +420 558 998 200, +420 774 340 334
Městské informační centrum Trinec
e-mail: ic@bystvice.cz, web: http://ic.bystvice.cz
739 95 Bystřice nad Olší 334, tel.: +420 558 995 775
Informační centrum Bystřice
e-mail: info@jablunkov.cz, web: www.jablunkovsko.cz
Dukelská 600, 739 91 Jablunkov, tel.: +420 558 340 607
Jablunkovské informační centrum
e-mail: info@gotick.cz, web: www.gotick.cz
739 98 Mosty u Jablunkova 381, tel.: +420 558 341 586
Gorolské turistické informační centrum

CENTRA INFORMACJI
NA ŚLĄSKU CIESZYŃSKIM

„ŚLADAMI SZLACHECKICH RODÓW NA ŚLĄSKU CIESZYŃSKIM”

Těšínské Slezsko
DLA WSZYSTKICH

POMNIK TOLERANCYJNY NA GODULI

Złożona historia Śląska Cieszyńskiego od czasów średniowiecznego osiedlania aż do pierwszej połowy dwudziestego wieku w zasadniczy sposób jest kształtowana przez rody szlacheckie. Gwałtowne zerwanie więzi majątkowych, do którego doszło po zakończeniu obu wojen światowych po stronie jednej oraz wpływ zmasowanej eksploatacji górniczej po stronie drugiej spowodowały niestety zanik wielu ciekawych i cennych zabytków. Pomimo to o działalności szlachty w Cieszyńsku zachował się do współczesności szereg namacalnych śladów. W kilku przypadkach są one reprezentowane przez wartościowe obiekty architektoniczne, przede wszystkim zamki i parki zamkowe, kiedy indziej są one związane z rozwojem gospodarki i chodzi zwykle o stale sprawne zakłady przemysłowe lub o obiekty infrastruktury komunikacyjnej. Niektóre zabytki dokumentują burzliwą historię procesów religijnych, a inne nawet są owiane legendami wywołanymi mocną więzią miejscowej ludności z niektórymi przedstawicielami swojego zwierzchnictwa. Dla ludzi zwiedzających tereny turystyczne Śląska Cieszyńskiego zapewne ciekawe będą także informacje o związkach dawnego nazewnictwa z patronami niektórych schronisk turystycznych.

Główną rolę odgrywały przede wszystkim rody szlacheckie panujące na tych terenach od końca XIII stulecia. Właśnie wtedy z Ziemi Opolskiej wydzielilo się samodzielne Księstwo Cieszyńskie na czele z piastowskim księciem Mieszkim. Piastowie, dla których ośrodkiem ich państwa, a także miastem stołecznym, było miasto Cieszyn, panowali tu aż do roku 1653. Niektórzy z nich piastowali ważne funkcje na dworze królów czeskich, którym przez

Po śmierci ostatniego przedstawiciela tego rodu na stolcu cieszyńskim, księżnej Elżbiety Lukrecji, Ziemia Cieszyńska jako obumarłe lenno królów czeskich przeszło w ręce Habsburgów. Cieszyn stał się tylko siedzibą ich zarządców. Jednak zaangażowanie Habsburgów, przede wszystkim w rozwój gospodarki, w nasilanie procesów rekatolizacyjnych lub w ochronę interesów strategiczno-wojskowych w Cieszyńsku, było znaczne. Z ich imionami ma związek wybudowanie tzw. Kolei Północnej Ferdynanda z Wiednia do Bogumina, zainicjowanej przez cesarza Ferdynanda V, czy założenie Huty Trzynieckiej przez arcyksięcia Karola. Podczas 1. wojny światowej w Cieszyńsku miał siedzibę sztab generalny armii austriacko-węgierskiej, kiedy na jego czele stał ostatni książę cieszyński – arcyksiążę Fryderyk. W doniosły sposób wpłynął na Ziemię Cieszyńską również ród Larischów-Mönnichów, do którego od lat 90. XVIII

ZAMEK FRYSZTAT W KARWINIE

HUTA TRZYŃIECKA OKOŁO R. 1910

ARCYKSIĄŻĘ FRYDERYK NA PANELU NR 2

cały okres panowania księża cieszyńscy okazywali lojalność i opowiadali się w ten sposób po stronie państwa czeskiego. Symbolicznym przykładem jest małżeństwo ostatniego Przemyśłidy Wacława III z Wiolą, córką już wspomnianego pierwszego księcia cieszyńskiego Mieszka. Innym potwierdzeniem związków książąt cieszyńskich z praskim dworem królewskim i równocześnie dowodem ich wpływu na zdarzenia historyczne o znaczeniu europejskim jest aktywne uczestnictwo Przemyśława I Noszaka, wnuka Mieszka, w działaniach dyplomatycznych cesarza Wacława IV.

wieku aż do końca 2. wojny światowej należały rozległe majątki w okolicach Karwiny, przede wszystkim zaś zamki Frysztat i Solca. Drugi z wymienionych zburzono w latach 50. XX stulecia. Zamek Frysztat po rekonstrukcji jest natomiast aktualnie perłą wśród zabytków Śląska Cieszyńskiego. Także ten ród osiągnął rozgłos europejski. Hrabia Jan w latach 60. XIX wieku za panowania cesarza Franciszka Józefa I pełnił funkcję ministra finansów ówczesnego rządu austriackiego, hrabia Henryk natomiast dzięki swoim kontaktom mógł gościć na zamku Frysztat na początku XX stulecia nawet następcę tronu arcyksięcia Ferdynanda d'Este, cesarza niemieckiego Wilhelma II czy cara bułgarskiego Ferdynanda. Ten ród hrabiowski w dużej mierze zasłużył się o rozwój kopalni węgla kamiennego w Cieszyńsku.

Osobliwy ślad na tej ziemi pozostawił także Mikołaj Taaffe, członek irlandzkiego rodu szlacheckiego. Okres, kiedy był właścicielem majątku frysztackiego, przypominają tu dwie rzeźby patrona Irlandii – biskupa św. Patryka, prawdopodobnie jedyne w całej Republice Czeskiej. Dla gości odwiedzających Śląsk Cieszyński wybrane zabytki przypominające tutejsze rody szlacheckie mogą zatem stanowić zarówno zaskakujące atrakcje, jak i źródło ciekawych informacji. Dla amatorów historii są natomiast potencjałem inspiracji do wyszukiwania kolejnych śladów historycznych i przez to do głębszego poznania i zrozumienia swoistości tej ziemi.

„ZABYTKI RODÓW SZLACHECKICH NA ŚLĄSKU CIESZYŃSKIM“

HABSBURGOWIE

1. Ścieżka poznawcza Mionsz

Ulubione miejsce wypadów łowieckich arcyksięcia Fryderyka Habsburga, ostatniego księcia cieszyńskiego i komendanta sztabu generalnego armii austriacko-węgierskiej w latach 1914 – 1916 w Cieszynie. Właśnie jemu jest poświęcona część informacji drugiego panelu ścieżki poznawczej Mionsz. Ścieżka poznawcza jest dostępna od czerwca do połowy września.

ARCYKSIĄŻ FRYDERYK NA PANELU NR 2 ŚCIEŻKI POZNAWCZEJ MIONSZ

2. Pomnik tolerancyjny na Goduli i tablica pamiątkowa na Czantorii

Dwa miejsca przypominające tajne spotkania i nabożeństwa śląskich ewangelików w okresie rekatolizacji po zakończeniu wojny trzydziestoletniej i po przejęciu Ziemi Cieszyńskiej do bezpośredniego zarządu przez Habsburgów, przede wszystkim za panowania cesarza Ferdynanda III i Leopolda I. Na Goduli okres ten przypomina mogiła z 1931 roku. Została ona tu zbudowana przez Ewangelicką Macierz Trzanowskiego przy okazji 150. rocznicy wydania patentu tolerancyjnego przez cesarza Józefa II, który ewangelikom przywrócił przynajmniej częściowo swobodę ich wyznania. Na Czantorii wspomina o tajnych nabożeństwach 3. stacja Rycerskiej Ścieżki Poznawczej. Nieopodal niej, w miejscu nazywanym Zakamień, jest natomiast umieszczona na skale, pod którą ewangelicy się zbierali, metalowa tablica pamiątkowa. Wspólnymi inicjatorami tego przypomnienia w r. 1992 była gmina Nydek i Śląski Kościół Ewangelicki Augsburgskiego Wyznania.

ZAKAMIEŃ – MIEJSCE TAJNYCH NABOŻEŃSTW EWANGELICKICH NA CZANTORII

3. Huta Trzyniecka

Spółka hutnicza została założona w 1839 r. przez arcyksięcia Karola Habsburga. Aktualnie „Werk”, jak pracownicy i mieszkańcy regionu cieszyńskiego do dnia dzisiejszego w miejscowej gwarze ją nazywają, jest prosperującym przedsiębiorstwem przemysłowym o wyraźnym wpływie na życie społeczne miasta i okolicznego regionu. Jego historii poświęcona jest także stała ekspozycja Muzeum Huty Trzynieckiej i Miasta Trzyńca.

4. Schroniska turystyczne na Czantorii i na Jaworowym

Budowle niemieckiego towarzystwa turystycznego „Beskiedenverein” przypominające początki rozwoju turystyki z przełomu XIX i XX stulecia. Oba nadano imiona po ówczesnych Habsburgach, którzy panowali w Księstwie Cieszyńskim: schronisko na Czantorii po arcyksiężnej Izabeli, patronce towarzystwa „Beskiedenverein” i małżonce arcyksięcia Albrechta, oraz schronisko na Jaworowym po arcyksięciu Fryderyku (patrz również punkt 1 – ścieżka poznawcza Mionsz)

SCHRONISKO TURYSTYCZNE NA JAWOROWYM NA STAREJ WIDOKÓWCE Z OK. 1910 ROKU.

PIASTOWIE

5. Jabłonkowskie Szańce

Wczesnonowoczesne fortyfikacje chroniące granicę śląsko-węgierską. Zbudowane i później udoskonalone zostały w XVI i XVII wieku za rządów ostatnich książąt piastowskich Wacława III Adama, Adama Wacława i Elżbiety Lukrecji. Ich utrzymanie i przebudowy kontynuowali później także Habsburgowie. Umieszczono tu stały garnizon wojskowy z wybranych miejscowych Wołochów. Ich znaczenie wojskowe zaczęło spadać w wieku XIX. Aktualnie umocnienia przypominają już tylko resztki murów obronnych, wałów i rowów.

REKONSTRUKCJA GRAFICZNA PRAWDOPODOBNEGO WYGLĄDU JABLONKOWSKICH SZAŃCÓW

6. Kościół Podwyższenia Krzyża Świętego w Bystrzycy nad Olzą
na terenie turystycznego regionu Śląska Cieszyńskiego. Od początku był pod patronatem książąt cieszyńskich, i to nawet potem, kiedy po Piastach Ziemia Cieszyńska przeszła w ręce Habsburgów. Pierwotny kościół został zbudowany prawdopodobnie w latach osiemdziesiątych XVI wieku w okresie władzy księżnej cieszyńskiej Sydonii Katarzyny. Jako podupadły w latach 90. XIX wieku został on jednak rozebrany i na jego miejscu został zbudowany w stylu noworomantycznym kościół nowy. Dużą część kosztów budowy nowego kościoła poniósł przede wszystkim patron arcyksiążę Fryderyk Habsburg.

7. Kościół św. Wawrzyńca w Cierlicku-Kościelecu

Budynek sakralny reprezentujący przerastanie spuścizny rodów szlacheckich Ziemi Cieszyńskiej w legendy. Związanych z nim jest kilka wariantów podań ludowych o Czarnej Księżnej. Jedno z nich opowiada, że łaskawa dla tutejszego ludu cieszyńska pani po swej śmierci chciała być pogrzebana we wsi – blisko swoich poddanych. Stało się tak właśnie na wzgórzu nad Cierlickiem, gdzie następnie został zbudowany drewniany kościół i ten nadał mu nazwę – Kościelec. Choć na jego miejscu później powstał nowy kościół, Czarna Pani objawia się w nim do dnia dzisiejszego. Protagonistką ludowej fantazji najprawdopodobniej była księżna Sydonia Katarzyna, małżonka księcia Wacława III Adama, która także po jego śmierci pod koniec XVI stulecia panowała w Księstwie Cieszyńskim.

LARISCHOWIE- -MÖNNICHOWIE

8. Zamek Frysztat

Pierwotnie chodziło o gród gotycki założony przez Piastów cieszyńskich. W roku 1792 kupił go ród hrabiowski Larischów-Mönnichów, który stopniowo

przebudowywał go do dzisiejszej postaci empirowej. Larischowie-Mönnichowie posiadali go do końca 2. wojny światowej, kiedy został skonfiskowany. Ostatnia rekonstrukcja miała miejsce w latach 1994 – 1997. Po niej zamek stał się dostępny dla zwiedzających i stanowi „perłę” wśród zabytków historycznych Śląska Cieszyńskiego. Główny sezon na zamku trwa od kwietnia do października, przez cały rok czynna jest ekspozycja Galerii Narodowej. W sąsiedztwie zamku znajduje się rozległy park zamkowy.

9. Zamek, pałacyk i posąg św. Jana Nepomucena w Cierlicku
Mniejsze zabytki przypominające majątki Larischów-Mönnichów na cieszyńskiej wsi. Oba budynki służyły jako zaplecze zarządców. Obecnie są w rękach prywatnych. Posąg św. Jana Nepomucena z 1778 roku koło zamku jest cennym, barokowym dziełem sztuki ozdobionym herbem szlacheckim pierwotnych właścicieli. Z pałacykiem związane jest podanie, może nawet realne stwierdzenie. W przeszłości nawiązywał do niego dosyć potężny – o długości ok. 300 m, „głodowy mur”. Pono w czasie wielkiego nieurodzaju w latach czterdziestych XIX wieku polecieli go zbudować właściciele po to, aby chronił ich sad przed głodnymi wieśniakami. Stopniowo był on jednak „rozebrany” i obecnie pozostały z niego tylko resztki.

POSĄG BISKUPA ŚW. PATRYKA W KARWINIE – FRYSZTACIE

TAAFOWIE

10. Rzeźby św. Patryka w Karwinie i Lutyni Dolnej
Dwie barokowe rzeźby przypominające hrabiów Taafę, którzy posiadali w XVIII stuleciu majątki we Frysztacie i Lutyni Dolnej. Posągi biskupa św. Patryka, który jest patronem Irlandii, jako świadectwo działalności rodu szlacheckiego pochodzenia irlandzkiego są spuścizną doprawdy symboliczną. Zarazem jest bardzo prawdopodobne, że są jednymi z posągami tego świętego w całej Republice Czeskiej. Obie są datowane rokiem 1749 i są w ten sposób związane z ówczesnym właścicielem hrabią Mikołajem Taafem. W Lutyni Dolnej rzeźba św. Patryka znajduje się w obrębie kościoła św. Jana Chrzciciela, w Karwinie – Frysztacie można ją obejrzeć koło kościoła

